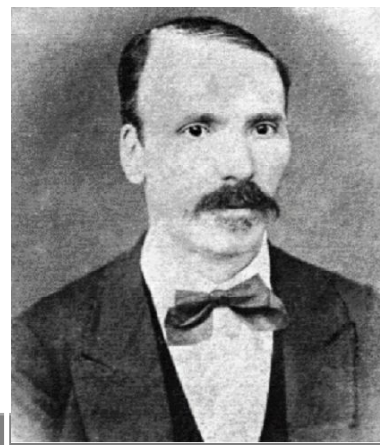

175 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО И 130 ГОДИНИ ОТ СМЪРТТА НА ДОБРИ ПОПОВ ВОЙНИКОВ

ВЕЛИКИТЕ БЪЛГАРИ ЗА ... БЪЛГАРИТЕ

Добри Войников е възрожденски учител, писател-драматург, общественик и журналист, музикален и театрален деец, основоположник на българския театър, пръв български режисьор; един от учредителите на Българското книжовно дружество (дешната БАН).

Роден е в Шумен, завършва френския колеж в Цариград (1856–1858). През целия си живот е учител – отначало в Шумен (1858–1864), където започва обществено-политическата си дейност като организатор на т. нар. „млади“ в черковната борба и като читалищен деец. Принуден да емигрира в Румъния, учителства в Браила (1864–1870) и в Гюргево (1873–1874). През 1874 г. приема руско поданство и се връща в Шумен. По време на Руско-турската освободителна война (1877–1878 г.) става управител на сиропиталище в Търново, където умира от тифус.

През зимата на 1865 г. организира в Браила българска любителска театрална трупа, която ръководи до 1870 г. За пръв път в историята на българския театър привлича жени-актриси. От 1870 до 1876 г. продължава театралната си дейност в Букурещ, Гюргево и Шумен.

Автор е на историческите пиеси „Райна княгиня“ (1866), „Покръщение на Преславски двор“ (1868), „Велислава, българска княгиня“ (1870), „Възцаряването на Крума Страшний“ (1871); на комедиите „Криворазбраната цивилизация“ (1871), „Чорбаджията“ (1881), „По неволя доктор“ (1884) и битовата драма „Диманка или вярна пръвнинска любов“ (ръкопис).

Пиесите му съставят главния репертоар на българския възрожденски театър. Те утвърждават и някои литературно-художествени традиции, възприети в драматургията на неговите последователи Васил Друмев и Иван Вазов.

КРИВОРАЗБРАНАТА ЦИВИЛИЗАЦИЯ

СМЕШНА ПОЗОРИЩНА

Игра въ петъ действія отъ Д. П. Войникова

Предговор

Подобен на маловръстно дете, нововъзрождащият се народ има слабостта да са достига повече до ония неща, които бият повече на очи. Тъй външната лъскавина на работите прави му най-силни впечатления. Следствието е взето вместо самата причина, отражението – вместо самата същност. Повърхните впечатления оставят и повърхни познания: а от такива познания излизат криви разсъждения. От това – и криви убеждения, които представят смешни умове.

У младите народи почти сичко върви по-скоро по подражание, отколкото по систематично изследване. Много пъти най-добрите, най-нравствените начала са взети наопаки, разбрани накриво. От това всмосто морал или благонравие в тях се вгнездява деморализация, разврат; вместо искреност, братска любов и привязаност – гордост, презрение и ненавист; вместо задружност и съгласие – раздор и разединение; следователно, вместо развитие – затъпление и заблуждение. А заблуждението спира напредъка на душевното развитие и образование.

Модата е зета вместо цивилизацията.

...

Видиш ли по модата дрехи, по модата къща, покъщнина – там ти е вкарана цяла цивилизацията. Ако при тия чуеш, че са говори френцки или немцки, там ти е цветът на цивилизацията; ако ли има украсен ала франга салон и с клавир, там ти е тронът на цивилизацията. Тъй имали европейците и тъй живеели, затова и ний, за да бъдем като тях хора цивилизовани, тъй трябва да имаме и тъй да живееме. Ама европейците знаели да правят фабрики и да вадят сякакви хубави, лъскави, красиви работи – нека ги вадят, а ний ще си ги купуваме скъпо-скъпо и с тях ще са красиви. Сетне тъй знаели да правят вапори и железни пътища – нека ги правят, а ний ще им плащаме и ще са носим.

А в душевно отношение тази криворазбрана цивилизация има други хубости, други следствия: уважението към вероизповедните обряди много пъти е заместено с насмешни подигравки; почестта към старите – с презрение; учтивостта към нежния пол – с безочливост; срамът – с необюздана смелост. Гражданска добродетел, човеколюбие, братска любов, състрадание, социална привързаност: сички тия са избърсани из речника на мнимо образования. Криворазбраната свобода на съвестта е изгонила из главата му сяко вероизповедно и морално назидание, а софистическите мъдрования, кривовъглупените убеждения и съзетото твърдоплавие така са укоровили сърцето му, дето не може са откри ни най-малка нежна чувствителност. От това и в него ни най-малка черта от ония благородни чувства, които въздигат душата до истинското образование. Да, мнимоцивилизованият е нещо повече от простотата: той сичко умее, сичко знае; той ти говори за човеколюбие, за гражданска добродетел, за братска любов, за съгласие, за единство, но без да ти сеца той сам, без да ти има на сърцето си и без да ти върши. Сичко, шр е вън от неговия собствен интерес, говори го само и само, за да препоръча себе си, че умее да разсъждава, да дава мнения, съвети, че знае, че е учен, образован.

Днес имаме живи примери пред очите си. Погледнете ония съседни нам народности, които, при сичката си политическа самостоятелност и независима самоуправност, от 30–40 години насам, като са били повето слепи подражатели на вънкашната политура на цивилизацията, отколкото сериозни изследователи на нейните основни начала, не са направили никакъв успех в индустрията и въобще в промишлеността. Освен това в тях не може са каза, че има положени здрави основи от един морален живот за една благонадеждна бъднина: деморализацията, разпръсната чрез мнимообразования личности в масата на народа, като заразява сяко благородно чувство, вдъхнато може от народното благочестиво предание, затрива и сяко морално наставление и поучение, което може да става било в училищата, било в черквите.

Такъва една зараза върлува у някои млади народи, които искат да са мерят с ония от образована Европа.

При свестяването на нашата народност, от няколко време насам, тази истата зараза не закъсна да посети и нашето младо поколение именно в ония места на отечеството ни, дето са появили някои фалшиви светили от европейското просвещение. Добре е злото овреме да са предвари. А това стои най-много в ръката на нашите разбрани наставници и учители в народните ни училища – единствените ни общи заведения, дето нашите рожби могат са сдоби с добра отхрана и с народно просвещение.

.....

С други думи, деморализацията, която са раздава чрез буйната несвестност на младежите у един народ, може да са изгони със святната съзнателност тоже на младежите.

Сполучил ли съм всичко това, или не, остава на благоразумното разсъждение на знаещата наша почтена публика. Лаская са само да вярвам, че тая ми пиеса, ако не за друго, да послужи поне като за повод в избирание театрални представления, които би послужили в полза за предпазване крехките клончета на новоразцъхваното наше народно дърво срещу заразителната буйност на злите ветрове, които завейват в едва пролетното начало на народното ни процветание.

Букурещ,
23 майя 1871.

Д. П. Войников

Действие трето

Явление VI

-

Марийка. Цивилизацията, сякаш, не са състои само в игрите и в модите: при тях трябва и други знания, които просвещават и образоват ума.

Димитраки. Остави сега тая дървена философия. Искаш ли да бъдеш цивилизована демуазела, изучи сичките европейски игри, научи и французки, и като знаш да са носиш по модата, ти си съща европейка, съща французойка.

Злата. Сега наш Димитраки е същ вранцузин. Нали?

Маргариди. То са знай.

Димитраки. Да знай, че има (показва с пръста си) толкова месо българско у мене, отрязвам го и го хвърлям на кучетата.

Маргариди. Браво, Деметриус.

Марийка. Не е добре, господине, да са отказва човек от рода си, както и от вярата си.

Димитраки. Кой ли ща та пита днес за вяра? За рода... челяк е свободен, какъвто ще, такъв са казва, стига да бъде достоен за името на нея нация. Разумяваш ли?

Анка. Да, да, Марийке, багю е французин.

Марийка (с подсмех). Може.

Злата. Баща ви да беше вранцузин, како добре щяше да бъде – щяше да ми хване две-три хизми-керки, па аз щя да си гледам рахата. Нали тъй, мушу Маргавридес?

Маргариди. Да, да!

Димитраки. Тъй, Марийке, тъй: ти гледай да са цивилизуваш, па сетне мож да са откажеш от българщината; защото на света няма по-просто нещо от българката и от българската поезия.

Марийка. Ваша милост, съвсем криво разбирате цивилизацията.

Злата. Ба, тъй е, Марийке, тъй, както казва наш Димитраки, защо че той е учен, той знай.

-

Явление VIII

-

Маргариди. Този свят е сцена театрална, дето цивилизованите, парексампл като мене, под формата на лъжата, като същи актори, идат секи да си играе ролата... Разумява са, който от тези актори знае най-добре да са преструва, той меритасва аплаудите и триумфасва. Да, цивилизованият мъж трябва да бъде *капабил*... Най-голямата длгнитате стои в лъжата. Нито хората?; самата дипломация шо е?

-

Явление X

-

Герги. Шегата настрана, да говорим правото. Наистина, днес нашите стари обичаи, като хора? и други, си нямат вече мястото; светът днес е съвсем други. Облекли сме панталони, сетири или рокли, полки,

па да играем се? онези хора?, дето са играят с потури и чокмани! Не сме ли смешни, я?

Митю. Да ма простиш, господине, напротив, сме смешни, кога подражаваме като маймуни на европейците в онова, което не е друго освен един калай. (с насмешка) Хъ!... Тъй са носяли европейците, тъй играяли. Е? Сега, за да станем и ний като тях образовани, не трябва друго, ами да са обличаме като тях и да играйме техните хора?, а нашите народни дрехи, нашите народни игри да ги махнем, да ги забравим, че били проста работа. Ама европейците знаели да правят фабрики и да вадят всякакви хубави, красиви, лъскави работи, се? по мода, по мода; нека ги вадят, а ний да им израваме сухи пари да ги купуваме скъпо-скъпо, па да са красим с тях. Сетне тъй знаели да правят вапори и железни пътища – нека ги правят, а ний да им плащаме, па да са возим наготово. И тъй, нека европейците да са попълнят с пари, а ний да охлъзваме. Тежко ни! Тъй ли разбирате вий цивилизацията?

Герги. Сега ще почнем от дрехите, модите, игрите, па полека-лека ще достигнем и дофабриките, и до вапорите, и до железните пътища.

Митю (с насмешка). Тъй, я!... Да вървим наопаки, с плавата надолу. Я остави са!...

-

Пенчо. Господиновци, слушайте да ви дам определението на днешната цивилизация у нас: да знаеш да са носиш по модата, тъй... алафрансе; да знаеш да играеш на билиард, на префа, на пикет, на дардар, на стос; да знаеш европейските хора?, да правяш комплименти на красния пол и да привличаш вниманието му с любоописателни романи. А при мъжкия пол – друго – да знаеш да приказваш за политика, за народни работи, именно за политически и черковни въпроси, да даваш мнения за тяхното решаване и разрешаване, и то де – в кафенето или в казиното. Сетне да знаеш да проповядваш просвещени-ебратство, съгласие, свобода, а без да ги желаеш от сърце. С една реч, да знаеш да са преструваш като акторин или, по-добре, като адвокатин – да бъдеш политик, дипломат.

-

Действие четвърто

Явление VI

-

Димитраки. Като са ни родили, длъжни са да ни хранят и да ни обличат, ам' че как?

Анка. То са знай. И добитъкът храни рожбите си.

Марийка. Но ний не сме добитъци, моля. Като човеци трябва да имаме признателност, почест и уважения.

Димитраки. Ти пак забра от дървената философия! Слушай шо ти казвам аз. Ний, младите, трябва да гледаме колко по-скоро да вървим напред, напред към цивилизацията. Да оставим настрана старите фанатици, а да гледаме нас си, да са слушаме и са учим едни от други работи таквизи, каквито ги изискува днес цивилизацията.